

Vraaggesprek met Madame Toutou

Don Fabulist

Demon, ik neem u niet waar. Ik kan u horen, noch ruiken, noch betasten, noch smaken. Toch word ik uw nabijheid gewaar.

Bladerruisen rondt, bloemen stemt, beekstromen neust, wolken streelt, vleugelen zoet ...

Wat ...? Nu heb ik u eindelijk aan de lijn, maar ontsnapt ge me.

Ge zijt u aan het bevrijden van tijd. Eens bevrijd van tijd staat ge op niets te wachten. Alles spreekt.

Als ge niets verwacht, maak ik u dronken om op de golven van de roes wat dood scheen levend te maken. Zo sta ik de poëten bij tijdens hun zwerven door de mijmering. De roes loodst me bij u binnen. In wezen glijdt ge in een staat van spleen, van ultieme bevreemding. Ziedaar, de poort waar ge doorheen hebt te gaan om mij te ervaren of laat ik zeggen om met mij te varen. Ter ure van de bevreemding, van de verdwijning, zijt ge rijp om mijn boodschappen te ontvangen. Vraag me daarom wat ge wilt en ik zal u antwoorden.

Vertel me over de vormen waarin gij u openbaart.

Ik openbaar me niet in de vorm, maar achter de verschijningen, achter de dingen, achter de woorden. Wordt een ding klaar, dan verstop ik mij achter het klare. Wordt een woord een begrip, dan verschuil ik me achter het begrijpen. Ik ben nooit te grijpen en leid daardoor degene die me blijft volgen steeds verder. Mijn verdwijningskunsten zijn oneindig, want het ontstaan van de dingen en van de begrippen is oneindig. Zij worden in- en uitgeademd door de eeuwige Grote Adem.

Maar wat is de zin van u immer te verbergen?

Ik houd me verborgen om uit het dode leven te doen opstaan; met een almaar doen sterven, open ik de geest steeds meer voor de Grote Adem; voor Het dat te heilig is om een naam te geven. Iets wordt doorleefd, maar eens het met een woord benoemd wordt, neemt de doorleving een einde. Woorden zijn eindpunten, zijn dood. Toch zijn woorden me belangrijk. Ik zwerf achter de woorden van de poëzie; ik stuur de zwarte zwanenveer van de dichter. Ik speel achter de dichterlijke woorden, doordring ze van het onvatbare, geef bestaande woorden een ander bestaan en schep er nieuwe uit schijnbaar niets. Ik dans de ritmen en de rijmen en ik fezel de bezwering van een metrum. Het levend bouwwerk van een gedicht bestaat uit de gestorven bouwstenen van het woord. De dichter die mij in de ziel draagt,

sterft vele levens en laat een testament van gedichten na. De taalzang van elk vers is een alchemie waaruit het onvoorstelbare voorstelbaar opdoemt. De magie zit verscholen tussen de woorden en door het ritueel van het verklanken, ontluikt de magie van de verzen. Ik maak de poëzie religieus.

Religieus?!

Natuurlijk. Ge moet me niet verwarren met de duivel of met God; met dat zwart-wit gedrocht van het christendom! Religie en godsdienst zijn als water en vuur, ik bedoel als wellend water en smorend vuur. In religie vinden we de vrouwelijke verbondenheid. Godsdienst is dan weer de mannelijke knotzucht. Zoek het maar op in uw Van Dale woordenboek: religie is vrouwelijk en godsdienst mannelijk. Zo is zenboeddhisme religieus, boeddhisme daarentegen godsdienstig.

De spirituele atheïst, de wijsgeer Leo Apostel, zat op een goed spoor toen hij in religie de tegenpool van godsdienst zag. Godsdienst immers geeft antwoorden op vragen als: waar komt de mens vandaan?; waarom leeft de mens op aarde?; hoe ziet 's mensen hiernamaals eruit? Religie leeft bij gratie van het stellen van vragen over verleden, heden en toekomst. Geeft ge een antwoord op die vragen, dan heft ge het vragenstellen en zodoende ook de religie op. Ik ben de boodschapper van het religieuze; ik blijf de vragenvuurder, de antwoordenbestormer. Daarom nestel ik mij zo graag in de zingzang, in het wisselritme en in de beeldbouw van de poëzie. Daarin leest of ziet ge immers niet wat er staat. Ik zwem in het onvatbare van de poëzie. Door religie bevruchte dichtkunst verrijst in het eeuwig onbekende. Doch tezamen met hun dode woordenbrouwsels verzinken niet-religieuze dichters in de vergetelheid. Dat een dichter zich niet-godsdienstig noemt, dat kan ik alleen maar toejuichen. Maar niet-religieus?

Misschien klinkt u dit als heiligschennis, toch blijf ik mij de vraag stellen naar het iets of naar het wie waarvoor gij boodschapt.

Tot het euvel van de naamgeving kunt ge mij sowieso niet dwingen. Ik kan u enkel herhalen dat ik boodschapper ben van Het, de Grote Adem die scheppingen asemte. De zoekende dichter dringt almaar meer het onnoemlijke binnen tot hij in de Grote Adem verdwijnt.

Ik voel wat gij bedoelt, maar ik zie het niet klaar. Misschien kunt ge mij aan de hand van het concrete een begrip van het abstracte geven.

Kijk, boemelaarke, er zijn wiskundigen die beweren dat wiskunde de ultieme poëzie is. Ze hebben ergens een punt. Waarachtige poëzie, de muziek van de taal dus, is metrisch en daardoor ook muzikaal. De grondslag van de door u gekende muziek ligt bij die oude knar Pythagoras. De beoefening van de wiskunde was hem een mystieke daad, zoals hem dat tevens voor het musiceren gold. Met zijn stelling zocht hij naar de bewegingen van Het. Met

de toonladders wilde hij de harmonieën van de wentelende hemellichamen benaderen. De muziek der sferen is voor de mens zo ondraaglijk schoon dat hij bij het horen daarvan sterven zou. Door meetkunde en door getallenleer liet Pythagoras de mens een glimp opvangen van de harmonieërende, hemelse bewegingen. En toch, zelfs die glimp kan de mens oneindig beroeren. Zo is het me ook gesteld met de poëzie wier muziek de sluier van het 'goddelijk geklank' oplicht.

Wilt ge dan zeggen dat het kleinere de weerspiegeling is van het grotere?

Dat kondt ge toch al uit voorgaande afleiden, maar als ge het visueel wilt vatten: de Grote Adem beweegt de atomen rond hun kernen, zoals Het de planeten rond de zonnen aandrijft. De Grote Adem doorzeilt alle dingen tot aan de kleinste stof. Vele mensen beschouwen de stof als onbeziend. Stof is voor hen materie. Voor die materialisten kan ik niets doen. De weinigen echter, waartoe ik de meeste poëten reken, die de ziel in alle dingen erkennen, neem ik met me mee. Ik leid hen almaar hoger door de begoochelende vormen van de vormen. Ik leid hen voorbij de begoocheling naar de werkelijkheid van Het, dat alle vormen uitasemt.

De zang van de dichter ankerd zich in de hersencellen van de zielen die na hem komen, zoals ze zich inschrijft in de sterrenstof waaruit Het nieuwe werelden blaast. Als de dichter bevrijd is van de begoocheling van het sterfelijk omhulsel, verwerft hij in de onsterfelijkheid werkelijkheid. Na zijn dood trilt zijn onthechte mijmering als nooit tevoren.

Rainer Maria Rilke verwarde in zijn Elegieën de demon met de Engel. Hij deed het allicht bewust en daarom ligt hij me wel. Bovendien bezong hij in zijn brief aan Hulewicz de Engel zo wonder, dat ik me er volledig in kan vinden. Hij schrijft:

'Alleen in *ons* kan zich deze intieme en voortdurende omvorming van het zichtbare in het onzichtbare, dat niet langer afhankelijk is van zichtbaarheid en tastbaarheid, voltrekken, zoals ons eigen levenslot in ons voortdurend *tegelijk zowel aanwezig als onzichtbaar wordt*. (...) De Engel van de Elegieën is het schepsel in wie de omvorming van het zichtbare in het onzichtbare, die onze levensopdracht is, reeds voltooid lijkt.' ¹

De dichter maakt het onzichtbare tussen de woorden zichtbaar, maar de zichtbare woorden maken op hun beurt verder onzichtbaar. Zo rijst en zinkt de dichterlijke zang uit en in de eeuwigheid. IJ, i, i, ij!

'Ei ei ik en gij'? Van Ostaijen? De dichterlijke zang ontstijgt dus tijd en ruimte?

Ja, omdat hij zich van één tijd en van één ruimte losmaakt, stromen vele tijden en vele ruimten doorheen de mijmering van de dichter. Hij verwerft de levensmagie waardoor hij als een ander ontwaakt, met een geheime taal die aan de oudste tradities een stem geeft.

¹ wonderlijk dat de demon de vertaling van W.J.M. Bronzwaer woordelijk kan weergeven

Antonin Artaud beschrijft de stam van de Tarahumaras, die het lichaam minachten, omdat enkel de gedachte eeuwigheidswaarde bezit. Met extreme rituelen die het lichamelijke verguizen, treden die Mexicaanse indianen buiten zichzelf en worden ze gedachte. In hun uit vreemde taalritmen bestaande uitroepen draven de legers van geesten uit oertijden ...

ratara ratara ratara
atara tatara rana

otara otara katara
otara ratara kana

ortura ortura konara
kokona kokona koma

kurbura kurbura kurbura
kurbata kurbata keyna

pesti anti pestantum putara
pest anti pestantum putra

De Tarahumaras zijn de laatste afstammelingen van Atlantis.

Atlantis?!

In het verdrinkende land van Atlantis, het land van reuzen en magiërs. Daar pijnigden zieneren en zieners zichzelf om de grenzen van de dood te naderen en alzo buiten het lichaam te treden. Wat ze zagen vertolkten ze met zangerige orakels en visioenen, waarin zich de krachten in de loop der tijden en der ruimten openbaarden.

Odin, trouwens een uitgelezen dichter, mogen we gerust beschouwen als de heerser over goden en mensen ten tijde van Atlantis.

Odin, een dichter?

De skalden waren de dichters van de Vikingen. Ze bezongen de Noorse mythologie in kenningen, in poëtische duidingen met vertakkende verwijzingen. De skaldenpoëzie gaat terug op Kvasir. Ge kent Kvasir niet?

Kvasir werd door de goden uit Wanen- en godenspeeksel gemaakt. Hij was zo wijs dat hij op alle vragen kon antwoorden, maar de dwergen Spieder en Kraaier sloegen hem dood. Ze vingden zijn bloed op in de vaten Bloed en Kruik en in de ketel Gister der Geest. Ze mengden honing bij het bloed en het nat werd mede. Wie daarvan drinkt, wordt een dichter of een geleerde. In *kenningentaal* kan de dichtkunst dan ook 'Kvasirs bloed' of 'roes der dwergen'

heten. De mede kwam echter terecht bij de reus Zwalker en daar wist de listige Odin Bloed en Kruik en daarna Gister der Geest leeg te drinken. Als Adelaar vloog Odin weg om, bij de goden aangekomen, 'de mede van de dwergen' in vaten te spugen.

De dichter: In het nat van het vat van de last van de galg
Voer ik zijn voorgeslacht op de goden terug.

In de *Edda* heeft Snorri Sturluson de ontboezemingen van de skalden zo machtig in beeld gebracht. De meest gevierde god is daarin Odin, die zijn kennis over verleden, heden en toekomst rechtstreeks bij de bron van de reus Mijmeraar verkreeg.

'Ik weet heel goed, Odin, waar jij je oog opborg;
Dat was in Mijmeraars roemrijke bron.
Elke morgen drinkt Mijmeraar daar zijn mede
Uit Walvaders pand.

Kunnen jullie het nog volgen, of niet?' ²

Wat een mijmering!

Dankzij Mijmeraar voorzag Odin zijn eigen ondergang, alsook die van goden en mensen; hij zag de wolven de zon en de maan opslokken en de werelden verzinken; hij zag een nieuwe groene aarde uit de zee oprijzen, om opnieuw door de zon beschenen en door mensen bevolkt te worden. Wat Odin te zien kreeg, was te machtig om met louter woorden uit te drukken. Hij zong het geziene in rijmen en ja, zijn dichtzang was schrikkelijk dichtelijk.

De ziener-dichter is van alle tijden, maar zonder offer geen zienerschap. Om te kunnen zien, offerde Odin zijn oog in de bron van Mijmeraar.

In de opnieuw verrezene wereld legde Arthur Rimbaud daarvoor het leven in de waagschaal. Door zich in de gevaren van het leven te werpen, ontregelde hij de zintuigen, opdat hij een buitenstaand oog zou worden. Met het 'Moi est un autre' erkende hij de dichter die door de verscheuring ziener wordt.

Zonder offer zeg ik, zonder zelfverscheuring, wordt niemand poëet. Poëzie is tenslotte meer dan een vertaling, meer dan een voortbrengsel van taal. Poëzie is voorbij leedgrenzen mijmering worden, is taalschepping met de ongehoorde beeldzang die Het uitademt.

*Wat wilt ge daarmee zeggen? Dat iedereen tijdens zijn leven de Grote Adem kan opwekken?
Dat het een kwestie is van moed?*

² een fragment uit *Het visioen van de zieners* dat, zoals de kenningen, opgenomen is in de *Edda* van Snorri Sturluson, uitg. Atheneum-Polak & Van Gennep, Amsterdam 2012; vertaald door Marcel Otten

Kom hier, kruip in mijn boezelaar! Laat ik u als antwoord een verhaal vertellen. Een Hebreeuws vertelsel verhaalt van de Engel, ge weet wel ... Goed, ik zal het een beetje meer naar de oude leer kruiden, maar de benaming Engel behouden. De vertelling ontlustert de Engel die als een lichtende, vallende ster het nog ongebooren kind naar de moederbuik begeleidt. In de baarmoeder vertelt de Engel verhalen over vroeger en morgen, over chaos en kosmos, over vergaan en ontstaan, over alles wat de Grote Adem in- en uitademt. Juist voordat het kind geboren gaat worden, zegt de engel dat het gehoorde niet voor de gewone mensenwereld bestemd is. Terwijl de engel gebiedt daarover het stilzwijgen te behouden, sist hij 'sssst' en legt hij zijn vinger strak op de babymond. De boreling wilt het gehoorde vertellen. Hij kan enkel schreeuwen; hij heeft de herinnering eraan verloren.

Als teken van de engel die ons begeleidde, draagt elk mensenkind een streepje tussen bovenlip en neus.

De mens verliest zich in de begoocheling van het leven, die voor hem de enige realiteit wordt. Daardoor kan hij niet verder zien dan het leven dat hij leeft. Hij verliest de verbinding met de Engel, ach met de demon, en heeft geen gedacht meer van de eeuwigheid waaruit hij voortkomt en waarnaar hij gaat. De begoochelende levensvormen zijn hem de enige bestaansvorm geworden. Poëten, maar ook wijsgeren, zijn me echter zielen zonder figuurlijk streepje tussen bovenlip en neus. Zij zijn de degenen die met zingzang of met rede de Engel, ach de demon, weerom oproepen. Zij zijn de horzels voor wier steekspraak de begoocheling terugdeinst.

Ik lijk zo te begrijpen dat ge het niet begrepen hebt op het christendom, omdat het precies voor heel wat verwarring, voor verblinding zelfs, gezorgd heeft.

Gij memmer, om van een eufemisme te spreken! Het christendom heeft er alles aan gedaan om het holistisch denken van de religies te kelderen. Daarvoor heeft het zich alle magische tekens, alle heidense symbolen toegeëigend. Het christendom maakte ze krachteloos door ze te proppen in een dualistisch wereldbeeld. God aan de ene kant en de demon, die plots de duivel werd, aan de andere ... Goed en kwaad, licht en donker ...

Het heiligste der heiligen, Het, kreeg de naam van God! Door de naamgeving werd Het een doods en bebaard beeld, met morele oordelen en met alle laagmenselijke aandoeningen erop en eraan. Alomvattend is Het, omdat alles ervan doordrongen is en eruit voortkomt. De Grote Adem laat zich niet leiden door een moreel oordeel. Het is boven tegenstellingen verheven en weet van geen tweedeling.

Ik versta het: niets is alles en alles is niets!

Ge hebt een helder moment. Duister is eenvoudigweg licht dat door het begoocheld menselijk brein niet waargenomen kan worden.

Het christendom ontnam de mens het zien door het hoogste te verlagen, door het symbolische als werkelijk gebeurd voor te stellen, door de heidense rituelen tot een aanbidding

te vernauwen. De zogenaamde eeuwige God is niets meer dan de door de Grote Adem bewogen, lagere en scheppende heerser Odin. Boegbeeld Noach is niets anders dan het symbool van de uit het verzonken Atlantis overgebleven mens die de herrezen aarde opnieuw bevolkt. Het bevrijdend ritueel is tot een knieval verworden.

In dat Hebreeuws verhaal van de Engel zit me daar toch wel een juiste omkering. Sinds de opkomst van het christendom wordt de mens ziende geboren en wordt hij door de begoochelingen van onder andere godsdienstige beelden gaandeweg blind. In godsdienstige tijden wordt de poëzie daarom gedragen door de zeldzame die zich door mij laat inwijden. Zijt ge daar nog, sabbelaarke?

Ik was aan het peinzen. Nadert ge niet de tijd waarin ik leef? Ik word door concreter wordende vragen bestormd.

Tja, de demon is onuitroeibaar. Ik beweeg mee in zowel wat donker schijnt, als in wat licht beschaduwde. Beweeg! Ge zit nog vol met vragen waarop ge antwoorden wilt.

Kon de middeleeuwse dichter nog wel de profeet van het hogere blijven?

Dat wordt inderdaad erg concreet. De poëtische filosoof Nietzsche zei dat wie te lang in de afgrond kijkt de afgrond wordt. Door met u zo lang te praten, krijgt mijn woord subiet de teneur van uw spreken. Ach, ik houd er wel van om in verschillende huiden te kruipen; ge moogt er alleen niet te lang aan blijven vastkleven, om als een dichter bijtijds de biezen te kunnen pakken.

Profeet lijkt me in de middeleeuwen een groot woord. Laten we zeggen dat de dichter, die tevens verteller was, de zanger van iets hoger bleef, ook al droeg dat hogere een gekerstend kleedje. Hij liet zich sturen door het gezongen verhaal, door de overlevering waarvan hij niet meer dan een doorgeefluik was. Van de middeleeuwse balladen zijn geen dichtersnamen bekend. Hun naam betekende niets bij de macht van de traditie ... Ze zongen de balladen altijd in dezelfde woorden. Ze waren zo doordrongen van de ritmen en de rijmen, dat ze er tijdens het zingen niet meer bij stilstonden. Het brengen van balladen was hen als een ritueel dat hen deed opgaan in de traditie. Ze werden vervoerd en brachten het volk in vervoering. De toehoorders zongen mee, luidop of in stilte, en de zangers werden door het volk verbeterd als ze ook maar één lettergreep misten.

De mensen hadden geen geschreven woord ter beschikking. Ritme, rijm en melodie waren de geheugensteunen om het overgeleverde te onthouden.

Er was echter meer. De troubadours uit de Languedoc en de *trouvères* uit Noord-Frankrijk maakten met ballades een verheven muzikale kunst, waarin elke noot, iedere weemoedige jambe een afgemeten plaats had. De taalmuziek hechtte zich in 's mensen harten en daardoor ook de bezongen romantiek.

De ballades waren vervuld van liefde voor het onbereikbare dat door het gemis in schoonheid kon openbloeien.

Voor ik was in mijn sas. Door de onbereikbare te bezingen, lieten ze me het bereikbare binnenglippen. In de ballade van Heer Halewijn wekte ik zowel de Atlantische reus als de magiër tot leven. Met Halewijns sprekende, afgehakte hoofd kon ik de grootste occulte kracht, het geluid, weer doen zinderen.

Zeg, maar in de 11^e eeuw zie ik daar op de markt van Gent Willem die Madoc maecte verschijnen. Getooid in een blauwe mantel en met een geel kapje op liet hij zich daar door goochelaars en potsenmakers omringen. Hij bracht er zijn Reinaert de Vos en eerlijk gezegd kan ik daarin maar weinig religieus bespeuren.

Wat bazelt gij nu! Willem en Reinaert zijn figuren naar mijn geest. Ze smeedden de lach en de ironie tot wapen, om de dwaasheid van koning, kerk en volgers te lijf te gaan. Onderschat de lach niet. Hij is een religieuze sleutel. De lach breekt af, zonder op te bouwen. De lach legt bloot en laat de naakte vraag achter. Het lang, verhalend poëem van Reinaert is een grootse lofzang op het vrolijk individu, dat zich met de lach bevrijdt van verdovend conformisme en van angsten voor de dood. Daarmee schreef Willem zich in in de oude tradities van de doodsverachters, die zich spottend onthechtten van de begoochelingen van het ijdele leven; van de charlatans die leven en dood met elkaar durfden te verwisselen ... De met Boeddha en alle uitgebeelde goden lachende Zhuang Zi die zich ontwakend afvroeg of hij nu Zhaung Zi was die zich als een vlinder droomde of dat hij de vlinder was die zich dromend Zhuang Zi waande; de cynische Diogenes die in zijn amfoor woonde en zich, bevrijd van materiële sores, een vrije van geest, een aristocraat dus, noemde ...

Ik zie u de wenkbrauwen fronsen en denken: wat heeft dat nog met poëzie te maken? Veel! De ironische lach is een poëtische daad; een dichterlijke anekdote die u niet meer loslaat. Er bestaan niet alleen maar de door u zo gekende beelddichten en haiku-schilderingen. Een beeldanekdote is niet minder poëtisch.

Maar terug naar Willem die de lach ook zijn dubbel deed vinden in het verzenritme, in de huppelende trocheeën, waarmee Reinaert ten tonele gevoerd werd. Wat een schuddeling bracht zijn spektakel teweeg! Met de Vos voel ik me als een vis in het water. Zijn aardse streken zijn me, ik herhaal het, religieus. Het zijn oden aan het onbevreesd individu op wiens akker van eenzaamheid waarachtige vragen wassen.

Enige eeuwen later daagt me daar precies nog zo'n spotter ...

Hoe ge het voelt! De 15e eeuwse François Villon natuurlijk: de vleesgeworden Reinaert; de fleurige dief, de leutige vagebond. Tijdens zijn leven, dat met het dichten één was,

zette hij de traditie van de lach door. Zijn gedachten dreven op dezelfde golf als die van Willem en dat laat zich dadelijk smaken in het fragment waarin Isingrijn de wolf en Tibeert de kater op zeker ogenblik de galg voor Reinaert de Vos oprichten. Isingrijn weifelt bij wat hij aan het doen is en antwoordt op de aansporingen van Tibeert:

Wat ghi ons al gader leert!
Ne gebrake ons niet een strop,
Langhe heden wist sijn crop,
Wat sijn achterende mochte wegghen!’

Dat gezegde is spraak naar de bek van Reinaert!

Kijk eens hoe wonder dat vers honderden jaren later in een alom gekend kwatrijn van François Villon opduikt:

Je suis François, dont il me poise,
Né de Paris emprès Pontoise,
Et de la corde d’une toise
Sçaura mon col que mon cul poise.

Kunt ge mij dat nu eens vertalen?

Moet gij nu alles voorgeschoteld krijgen. Omdat gij het zijt, maar dan wel vermengd met het Bargoens, de geheime zwerverstaal die het meest het wezen van Villon vertolkt. Hij dichtte tenslotte dikwerf in een volkse taal en in het Argot, de dieventaal van Parijs. Villons verzen hebben de aarde uit te ademen; ze moeten leven, zonder ze met een beschaafd Nederlands te ontzielen! Genoeg gepalabreerd.

Beentjes uit de buik had ik gesmeten,
En ik, François, wier in Parijs gemeten,
Maar in de das liet mij mijn gorgel weten
Wat een gewicht mijn kont was toegemeten.

Is dat niet gewoon plagiaat?

Nu begint ge wel echt eigentijds te brabbelen. Gij kunt u niet meer voorstellen dat dichters tradities doorgaven als was het een natuurlijk goed, dat door geen naam geclaimd kon worden. Gezegden en verborgen talen verbinden zielengabbers van eenzelfde traditie; daaraan erkennen ze en daarmee herkennen ze hun lotgenootschap. Ook uitdrukkingen kunnen te heilig zijn om er een naam op te plakken.

Villon schreef met de dood voor ogen, waardoor elk levensogenblik de spankracht van de eeuwigheid kreeg. In zijn Testament tinkelt de lach, maar steeds met een traan. Van

balladen maakte hij ruikers van ritmen en melodieën, waarin refreinen bezwerend wervelen. Wat sprak bij hem de deemoed uit het ruwe aardse zijn! Zijn straattaal gaf aan de liefde een goddelijke gloed, waarmee hij het verworpene met het hogere verbond. In Villons verzen omarmt de verduivelde God en God de verduivelde.

Ik kniel voor haar voor wie mijn tikker tikt
In deez' naaischool, tempel van onze stiek.

Wat een flonkerende veelheid in verborgen eenheid. Bij de Mollige Margot, als dat geen religie is!

Dan komt sjalom en 'k los een rotte prot,
Zelfs geen mestkever die die stank verstouwt.

Bij hem is de droesem van het leven doordesemd van hemelse sferen. Het galgengebroed laat hij aan de galg de altijd durende bezingen.

De altijd durende is de bie gezeild,
Maar nostert dat de granderik ons opvist.

Uit de verzen die uit zijn eenzaam dwalen opschoten, spreekt de universele, innerlijke stem die iedereen herkent, maar waaraan de meesten geen gehoor durven schenken. Villon is me de aardeling met een poëzie die persoonlijk getuigt van innerlijk gloren en van innerlijke stormen. Villon is me een wakkervuur van de verdoemde poëten, die in de donkerte afdalen om de sterren te zien schitteren. In hun 'bloemen van het kwaad' lonkt de roes van vurig leven.

Baudelaire, ontsluit mij die verdoemde wordenaar!

Nu hoor ik u ongeduldig worden ... Ge begint teveel de tijd te naderen waarin ge leeft, uw glas staat te dicht bij de fles ... Nadat ge me concretere vragen begon te stellen, begint ge me nu te gebieden een antwoord te geven. Dat is de manier om me kwijt te spelen! Onthecht u en ge zult zien dat in het vlammen van de verdoemden de begoochelingen verkolen, de magie met vurige tongen uit vele gezichten spreekt ... Ik heb u niets meer te vertellen ... De geblakerde dichters van de 19° en van de 20° eeuw verteerden alles wat ik u ontvouwde en nog zoveel meer ... Tot ze enkel nog in alle toonaarden schreeuwden ... Tot ze er het zwijgen toe deden en hun zwijgen de meest verscheurende schimmen losliet. Poe, Baudelaire, Rimbaud, Lautréamont, ... Artaud, laat ik hem nog eens opkomen. Ik liet het hem zo wonder zwijgen:

'... De magie moet opnieuw tot leven gewekt worden. De bedwelmende lucht van het ondergrondse heeft uit mijn mond weg te trekken om als een schrikbarend strijdtumult aan mijn wijd opengesperde neusgaten te ontsnappen ... Mijn Dubbel ontwaakt in het dagen van een door het theater vergeten taal ... Derhalve spreekt de traditie!' ³

Artaud behoort tot het theater!

Zwijg! Als alle elementen van ruimte en geluid naadloos op elkaar zijn afgestemd, verdwijnt de toeschouwer in de overgangen, waarmee het onzichtbare zichtbaar, dus magisch, wordt. De ruimte van het theater is de bladspiegel van de dichter ... Laat u de benen afhakken, dan de armen en daarna eindelijk het hoofd. Word als Heer Halewijn een romp, ... Een romp die tot een rots versteent ... Een versteende rots die de wind aantrekt ...

Waar zijt gij nu? Dat klinkt oorverdovend stil.

Een stilte die in uw tijd niet meer terug te vinden is. Er bestaat geen ruimte meer voor stilte. Stille wouden, oude volkeren, vroegere heiligdommen worden weggevaagd en daarmee de herinnering aan tradities. Het virtuele zegeviert als waarheid, het tijdelijke is het nagejaagd ankerpunt. Het bestaan van de ziel is een fabel geworden. De dichter-verteller die zich onderdompelt in het verhaal is vrijwel niet meer. Heden verwerft ge prestige als ge een groots verhaal verknipt en het onderdompelt om er uw naam boven te zetten. God is dood, de ziel is dood!

Gaat de poëzie nu ook dood? Antwoord mij!

Lautréamont zou snerpen:

'Stervelingen, hebt ge het gehoord? Met deze sidderende veer moet het opnieuw gezegd durven worden. Er troont een machtiger vorst dan de wil! Vervloeking!' ⁴

Waarom antwoordt gij mij niet?!

³ '... cela veut dire qu'il y a à nouveau magie de vivre, que l'air du souterrain qui est ivre, comme une armée reflue de ma bouche fermée à mes narines grandes ouvertes comme un terrible bruit guerrier ... mon Double s'éveille, il est le souvenir d'un langage secret que le théâtre ignore ... c'est ainsi que la tradition parle!'

⁴ 'Humains, avez-vous entendu? Il ose le redire avec cette plume qui tremble. Ainsi donc il est une puissance plus forte que la volonté! Malédiction!'

De zingende rots ... Falderideine ... De zwijgende rots ... De zichtbare rots ... De
onzichtbare rots ... Immer, altijd in het zwingende cirkelen van tijd in tijd, van tijd in tijd
zonder tijd, van tijd zonder begin, van tijd zonder einde ...

Demon, waar is uw nabijheid? Waar is de tijd dat ik u waarnam?

Falderideine, falderidom.

Hoe kan ik u terug oproepen? Waar kan ik u vinden?

